

Biskop Atle Sommerfeldt:

Preken Borg 50 år jubileumsgudstjeneste Sarpsborg prosti

Sarpsborg kirke - 15.september 2019 – 14.søndag i treenighetstiden

Jes 9,23-24 // Fil 3,7-14 // Matt 19,27-30

Borg bispedømme er 50 år i år! På 200-tallet fikk bispedømmet med biskopen som leder ansvaret både for kirkens sendelse til nye lokalsamfunn og driften av gudstjenester og diakoni der forsamlinger var etablert. I mer enn 1000 årene har bispedømmet i den kristne kirke formet mennesker og lokalsamfunn i området mellom Skagerakskjærgården og Mjøsa, som de 50 siste årene har blitt kalt Borg bispedømme.

La oss derfor denne søndagen hilse vår nabo i kirkebenken og gratulere hverandre. Gratulere komme fra det latinske ordet *gratia* som betyr takk og glede, men også nåde. Sola gratia – ved nåde alene - er hovedbudskapet kirken er sendt til verden for å fortelle. Gud, i sin nåde, har kommet og kommer til oss hele tiden og gir oss – helt gratis - glimt av sin himmel på jord og inviterer oss inn til seg. Gratulerer!

Ingen av oss har vært i himmelen og sett Gud. Men vi trenger ikke å reise opp og inn i himmelen for å vite hvordan Gud er og hva Gud vil med oss og skaperverket. Jesus har vist oss hvem og hvordan Gud er i sin fødsel, sitt liv og i sin død og oppstandelse. Jesus har vist oss og lært oss hvordan vi kan se spor av Gud i skaperverket og andre mennesker. Jesus har tolket Guds handlinger for oss, og gitt retning og veiledning for hvordan vi skal håndtere livene våre i hverdag, sorg og fest.

Ikke minst har Jesus i Fader Vår gitt oss ordene vi kan bruke for å henvende oss til Gud. Når vi mangler ordene, har Jesus helt gratis gitt oss dem i Fader Vår. Den bønningen gir plass til hele livet vårt og alle våre erfaringer og behov.

Fader Vår bes i så å si alle gudstjenester over hele verden på nærmere 3000 forskjellige språk. Mye er forskjellig i gudstjenesteforsamlingene og blant menneskene som deltar i dem. Fader Vår gir oss dette mangfoldige bønnefellesskapet. Det bærer oss. Når vi ber Fader Vår vet vi at vi aldri er alene.

I dagens gudstjeneste kommer vi nærmere inn i en av disse bønnene, den som setter alle de andre i perspektiv: «La navnet ditt helliges». Den fastslår at det er Gud som er hellig og skal tilbes.

Menneskets eldste og vanligste avgudsdyrkelse er derimot tilbedelsen av oss selv, våre kunnskaper, prestasjoner og handlinger. Vi tror og setter vår lit til at våre kunnskaper, fremskritt og prestasjoner bringer oss frem til vårt tapte paradisi, til en himmelsk herlighet hvor nå den måtte være. Det begynte med byggingen av et tårn i Babel og fortsetter i vår tid med påstanden vi ofte hører at Gud er konstruert av oss mennesker. Det hevdes at det ikke er plass for noen Gud som overgår all forstand i vår tids verdensbilde. Men mennesket er det plass til. Det er menneskets visdom, styrke og fremskritt vi kan og må hylle og tilbe. På Jesu tid var det keiserne som så

seg som menneskehetens fremst uttrykk, derfor forlangte og forventet de at befolkningen hyllet dem som guder. Slik har det fortsatt, svært tydelig i forrige århundres europeiske diktatorer.

Noen få uker før den amerikanskledede invasjonen av Irak i slutten av mars 2003, var jeg på en lengre reise i Saddam Husseins Irak for å se på Kirkens Nødhjelps arbeid der. Diktatorens avtrykk var synlig alle stedene vi besøkte. Det var bilder, statuer og byggverk – ironisk nok også i de gjenreiste bygningene i antikkens Babel. Som i det kristne Tyskland i nazitiden var det i det muslimske Irak blitt rom for det som på alle vis må kalles avgudsdyrkelse av ett menneske. Det eneste stedet avguden ikke hadde fått plass, var i kirkene og menighetsbyggene. Der fantes det ikke et eneste bilde av Saddam Hussein. Sjelden har jeg opplevd et så sterkt vitnesbyrd om Gud som nettopp i disse Saddam-frie kirkerommene som talte i all sin taushet. Det var Gud som ble helliget der, ikke diktatoren.

Men menneskets avgudsdyrkelse har også andre og mer sympatiske ansikt enn Saddam Hussein og Adolf Hitler. Vår kulturs dyrking av materiell rikdom, kroppslig perfektion og teknologisk fremgang bærer hele tiden med seg muligheten til avgudsdyrkingens overslag der vi setter vår lit til at menneskets fremgang skal ordne opp alt for oss.

Også til oss kommer derfor røsten vi hørte fra Jeremia, klar og tydelig og slett ikke merket av de fem og tyve århundrene den har lydt:

«Den vise skal ikke være stolt av sin visdom, den sterke skal ikke være stolt av sin styrke, den rike skal ikke være stolt av sin rikdom (...). Den som skal være stolt av noe, skal være stolt av Gud (Herren) som viser miskunn, rett og rettferd på jorden».

Paulus, den suksessrike intellektuelle og religiøse lederen, tydeliggjør i lys av erfaringen med den korsfestede og oppstandene Jesus hva det betyr å være stolt av Herren Gud:

«Det som før var en vinning for meg, det regner jeg nå som et tap (...) fordi det å kjenne Kristus Jesus, min Herre, er så mye mere verdt (...). Alt jeg har tapt, regner jeg som verdiløst skrap, bare jeg kan vinne Kristus og bli funnet i ham, ikke med min egen rettferdighet (...) men med den rettferdigheten jeg får i troen på (tillit til) Kristus».

Tilsynelatende roter Matteus til dette entydige oppgjøret med menneskets dyrking av seg selv og sine åndelige prestasjoner når han lar Jesus bekrefte at disiplene, som har forlatt alt for å følge ham, skal belønnes rikelig i himmelen. Peters spørsmål oser av stolthet over egen åndelighet og oppofrelse. Men Peters spørsmål og Jesu svar må vi forstå i fortellingens sammenheng. Peters spørsmål er en direkte følge av at Jesus har avvist den rike, unge mannen med det religiøst og sosialt plettfriske livet. En slik livsførsel med materiell rikdom og mange etterkommere ble sett på som en bekreftelse på å være Guds utvalgte og på vei til himmelen. Å selge alt han eide og gi det til de fattige, var derfor helt umulig. Det ville bety å gi avkall på tegnene på Guds velsignelse.

Jesus ble oppgitt av den rike unge mannen og sa til disiplene at det er like vanskelig for en rik å komme inn i himmelriket som det er for en kamel å komme gjennom et nåløye. Det utløser disiplenes første spørsmål: Men hvem kan da bli frelst? Da gir Jesus det dramatiske svaret for alle oss som dyrker vår egen fromhet, rikdom, kunnskap og prestasjoner: «For mennesker er dette umulig, men for Gud er alt mulig». I det svaret gjaller lyden av Babels tårn som styrter i grus og treffer hver og en av oss med overveldende styrke.

Det tjener Peter til ære at han så spør ved begynnelsen av teksten vi leste «Men hva med oss? Vi har jo gitt opp alt?» Jesus bekrefter at himmelriket er deres, men det er ikke en bekreftelse av disiplenes prestasjoner. Derimot er det Gud som gjennom Jesus gir dem del i himmelen. Disiplenes fremstår slett ikke som troshelter i evangeliene: Tvert om motarbeider de Jesus når de hindrer kvinner og barn å komme til ham, avviser dem som ikke er en del av Israels folk, sovner når de skulle våke over i Getsemanehagen, og forneker ham. Og etter korsfestelsen er de redde hele tiden.

Det er Gud i Jesus som åpner himmelen for disse forvirrede og usikre menneskene. Det gjelder også for oss. Gud viser oss miskunn, rett og rettferd på jorden og lar Jesus ta oss med til seg. Tegnet han har gitt hver og en oss er korset som ble tegnet på oss i dåpen da vi ble med Jesus fra død til liv, fra fortvilelse til fremtid, fra død til evig liv.

Det er dette Fader Vårs første bønn – «La navnet ditt helliges» - slår fast. Vi kan ikke gjøre Gud hellig, Gud er hellig før vi finnes. Gud er utenfor vår virkelighet og kan ikke formes av oss. Vi kan ikke fange Gud i våre begreper og læresetninger og oppfatninger om hvem og hva Gud er. Forsøker vi å låse Gud inne i et lukket byggverk av tanker og oppfatninger, har vi avsatt Gud og bygget et avgudsbilde. Gud er «den jeg er» – slik Moses fikk høre da han ble gitt oppdraget å frigjøre folket fra Egypts undertrykkelse.

Men Gud ga folket et navn – Jahve – som ikke skulle uttales. Det var heller ikke nødvendig fordi navnet ligger i menneskets åndedrag gitt oss av nåde før vår erkjennelse. I pustens rytme og tone gjenfinner vi Guds navn **Ja – we**. Prøv og kjenn hvordan ditt åndedrett, livets forutsetning, uttaler Guds navn enten du vil eller ikke, enten du tror eller ikke, helt uavhengig av holdninger, meninger og trosoppfatning. Gud er først. Ved å lytte til din egen pust kjenner du glimt av Guds hellighet.

Guds hellighet gjenfinnes i livets mysterium slik det utfolder seg i hele Guds skaperverk, og det gjenskapes når miskunn, rett og rettferd brer seg i vår verden. Det lever når vi håper at Gud vil velsigne vår utgang fra livet i verden og inngang til det evige liv.

Alt dette er gjort mulig av Gud selv ved «kraften i Jesu oppstandelse som gir oss seiersprisen som Gud fra sin høye himmel har kalt oss til i Kristus Jesus».

Ære være Faderen og Sønnen og Den hellige ånd, som var og er og blir en sann Gud fra evighet til evighet. Amen